

Nr 83.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom; given Stockholms slott den 8 februari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, varom föredragande departementschefen under punkterna 1:o—6:o hemställt.

GUSTAF.

G. Danielson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och beträffande punkten 2:o chefen för försvarsdepartementet anmäler t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, uppkomna frågor angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom samt anför.

1:o.

Fråga om ersättning till Karl Axel Jonsson i anledning av olycksfall i arbete.**Gällande lagbestämmelser.**

Enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är som regel varje arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet (1 §). Med arbetare förstås i lagen envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse som självständig företagare. Såsom arbetare anses ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon som eljest ej använder arbetare (2 §). För olycksfall utgår enligt vissa regler ersättning för läkarvård m. m. även som, under förutsättning att olycksfallet medfört sjukdom och att denna varat mer än tre dagar, sjukpenning med belopp, som bestämmes i förhållande till den skadades arbetsförtjänst. Om olycksfall efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan under längre eller kortare tid, utgår under denna tid livränta med belopp, som är beroende på storleken av den skadades arbetsförtjänst och graden av nedsättningen i hans arbetsförmåga. Livränta utgår emellertid icke, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel (6 §). Om olycksfallet medfört döden, skall utgivas begravningshjälp samt livräntor till efterlevande (7 §).

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Vid timmerhuggningsarbete den 18 december 1929 å Hedenlunda egendom, Vadsbro, skulle hos egendomens ägare anställd skogsarbetaren *Karl Axel Jonsson* — född 1901 — kapa ett träd, som vid fallet råkat i kläm. Härvid slog stocken tillbaka och träffade Jonsson med påföljd att högra benet bröts ungefär 16 centimeter nedanför knäleden. Jonsson vårdades först såsom intagen, därefter polikliniskt å lasarettet i Flen. Läkningen av skadan drog avsevärt ut på tiden. Jonsson var helt arbetsoförmögen till och med den 27 april 1930 och hans arbetsförmåga var därefter nedsatt med hälften till och med den 19 maj samma år, då han ansågs återställd med kvarvarande men. Enligt invaliditetsutlåtande sistnämnda dag vore benet läkt i viss vinkel, öppen framåt, så att högra stortåspetsen, vid sträckta knän och knäskålarna i jämbredd, nådde 4—5 centimeter framför den vänstra. Någon säker förkortning av benet föreläge däremot icke och brottstället hade helt stadgats. Rörligheten i lederna vore normal. Emellertid uppgåve den skadade, som vid gång haltade något, att han hade svårt att taga ut steget fullt och att det stramade och gjorde ont på framsidan av hela underbenet. Han sade sig ej kunna gå utan att hålla knäet krökt.

Svenska lantbrukarnas olycksfallsförsäkringsbolag, ömsesidigt, vari Jonsson var försäkrad och som till och med den 19 maj 1930 utgivit ersättning till Jonsson i anledning av olycksfallet, fann genom beslut den 30 maj 1930 icke skäl utgiva livränta till Jonsson, när nedsättningen i hans arbetsförmåga icke kunde anses uppgå till minst tio procent.

Kungl. Maj:ts proposition nr 83.

Över försäkringsbolagets beslut anförde Jonsson besvär hos *försäkringsrådet*. Enligt läkarintyg, utfärdat efter förnyad undersökning, hade hältan upphört, men en vinkelböjning av benet kvarstode, uppmätt till 160—165 grader. Det förefölle som om denna böjning av benet något ökat sedan föregående undersökningstillfälle. Jonsson klagade fortfarande över betydande obehag. — Sedan försäkringsrådet, enär olycksfallet måste anses hava medfört nedsättning av Jonssons arbetsförmåga tills vidare med tio procent, förordnat om målets upptagande av försäkringsbolaget till ny behandling, beslöt bolaget den 15 januari 1931 tillerkänna Jonsson en årlig livränta om 98 kronor 33 öre från och med den 20 maj 1930 tills vidare under ett år, därvid årsinkomsten beräknats till 1 475 kronor och invaliditetsgraden till tio procent. Fortsatt livränta tillerkändes sedermera den skadade till och med den 19 maj 1932. Efter förnyad läkarundersökning den 16 oktober 1932, därvid befunnits, bland annat, att Jonssons rörlighet och styrka i högra benet vore normal, ehuru vinkeln vid frakturstället vore omkring 170 grader, beslöt försäkringsbolaget, enär olycksfallet icke längre kunde anses medföra nedsättning av Jonssons arbetsförmåga med minst tio procent, att icke tillerkänna Jonsson livränta utöver vad han erhållit till och med den 19 maj 1932.

I skrivelse den 29 januari 1945 till riksförsäkringsanstalten anhöll Jonssons nuvarande arbetsgivare, skeppsredaren And. Smith, under åberopande av ett av docenten, biträdande överläkaren vid Serafimerlasarettet Oscar Schuberth utfärdat läkarintyg, att anstalten, ehuru skyldigheten att utgiva ersättning till Jonsson torde vara preskriberad, måtte taga under övervägande, huruvida ej av rimlighetsskäl ersättning kunde beviljas Jonsson, räknat retroaktivt från den dag olycksfallet ägt rum. Enligt läkarintyget, utfärdat den 22 december 1944, kunde missriktningen i benställningen uppskattas till minst 20 grader. För att kompensera denna vinkelställning vore Jonsson tvungen att gå med motsvarande böjställning av knäet, vilket måste giva osäkerhet och verka tröttande. Enligt Schuberths mening föreläge här en invaliditet överstigande 10 procent. Försäkringsbolaget, till vilket handlingarna överlämnades, förklarade ärendet med anledning av ågången preskription icke kunna föranleda någon bolagets vidare åtgärd.

Föreliggande framställning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 mars 1945 har Jonsson hemställt, att ersättning i anledning av olycksfallet måtte tillerkännas honom med belopp, som skulle hava utgått, därest preskription icke mellankommit.

Av handlingarna i ärendet framgår — utöver vad tidigare angivits — följande. Jonsson är sedan omkring 10 år tillbaka anställd vid Smith's gård Vik. Vadsbro. Han bor hos sin fader, vilken såsom gammal trotjänare på gården får bebo en lägenhet därstädes under sin återstående livstid. Det är tvivelaktigt huruvida Smith efter den äldre Jonssons död kommer att behålla Jonsson i sin tjänst, enär dennes arbetsförmåga under hela anställningstiden varit nedsatt till följd av skadan. På grund av brist på uthållighet användes han huvudsakligen för ladugårds och snickeriarbeten samt sådana arbeten,

där han kan åka, körning med traktor och skördemaskin, timmerkörslor o. s. v. Han uppbär för närvarande avlöning med 1 krona 15 öre per timme efter 8 timmars arbetsdag. Fadern är gammal och orkeslös och har endast folkpensionen att leva av.

Yttranden över framställningen.

Riksförsäkringsanstalten anför följande.

Därest rätten till ersättning icke vore preskriberad och det tillkommit anstalten att utgiva ersättning, skulle anstalten hava tillerkänt Jonsson, förutom ersättning för läkarvård och sjukpenning, en livränta från och med den 20 maj 1930 för Jonssons återstående livstid med 190 kronor för år räknat. Vid bestämmandet av livräntan har anstalten beräknat Jonssons årliga arbetsförtjänst till 1 900 kronor och, efter samråd med sin läkare docent Schuberth, nedsättningen i Jonssons arbetsförmåga från och med den 20 maj 1930 till femton procent. Anstalten tillstyrker, att sagda livräntebelopp tillerkännes Jonsson från och med den dag, då hans ansökan inkom till Kungl. Maj:t, eller den 21 mars 1945.

Försäkringsrådet åberopar till en början ett från dess medicinskt sakkunnige, överläkaren vid Eugeniahemmet Harald Nilsonne den 27 september 1945 avgivet utlåtande, däri anfördes.

Det i intyget den 16 oktober 1932 beskrivna tillståndet synes icke innebära 10 procents invaliditet. Av Schuberths intyg att döma har emellertid tillståndet så väsentligt försämrats, att arbetsförmågan numera kan taxeras till 15 %. Försämringen kan ej tillskrivas andra orsaker än skadan i och för sig och därav följande statistiska förändringar. I avsaknad av löpande läkarintyg är det numera omöjligt att fastställa i vilken takt denna försämring fortskridit och vid vilken tidpunkt graden av 15 % uppnåtts. Enda möjligheten är därför att fastställa graden 15 % från jämningsdagen.

Försäkringsrådet anför.

Rådet anser billighetsskäl tala för att ersättning tillerkännes Jonsson av statsmedel. Ersättningen synes böra bestämmas att utgå tidigast från och med den 6 februari 1945, vilken dag Smith's skrivelse till riksförsäkringsanstalten inkommit till försäkringsbolaget. Därest preskription icke mellankommit, torde ersättning, med hänsyn till bestämmelserna i 13 § femte stycket olycksfallsförsäkringslagen om jämkning i ersättning, icke bestämts att utgå från tidigare tidpunkt än sagda dag. I likhet med riksförsäkringsanstalten finner försäkringsrådet invaliditetsgraden böra bestämmas till 15 %. Där emot anser försäkringsrådet den årliga arbetsförtjänsten icke böra uppskattas till högre belopp än 1 475 kronor, till vilket belopp densamma tidigare bestämts av försäkringsbolaget. Över denna beräkning ha besvär icke anförts av Jonsson.

*Departements-
chefen.*

Av utredningen i ärendet framgår, att Jonssons ifrågavarande benskada inträffat under sådana omständigheter att olycksfall i arbete enligt olycksfallsförsäkringslagen föreligger. Ersättning jämlikt nämnda lag har ock under den första tiden efter olycksfallet utgått till Jonsson, däribland livränta efter en invaliditetsgrad av tio procent. Då emellertid enligt företedda läkarutlåtanden läkningen av benbrottet småningom så fort-

skridit, att Jonsson kunnat gå obehindrat och utan att halta, och då även styrkan i benstommen och muskulaturen småningom blivit normal, har vederbörande försäkringsbolag — oavsett Jonssons klagan över kvarstående trötthet och värk i benet — ansett invaliditet med minst tio procent icke kvarstå efter den 19 maj 1932. Jonsson har härmed låtit sig nöja. Alltsedan han hösten 1930 åter börjat arbeta, har han härvid varit hindrad av skadan och endast kunnat utföra arbeten, som icke utsatt det skadade benet för större påfrestningar. Därest han blir uppsagd från sin nuvarande anställning, torde svårigheter uppstå för honom att erhålla arbete i den allmänna marknaden. Inför dessa utsikter har Jonsson gjort framställning om förnyad prövning av ersättningsfrågan, vilken framställning emellertid försäkringsbolaget under hänvisning till ågången preskription avvisat.

Riksdagen har tidigare i flera fall, efter framställning från Kungl. Maj:t, av billighetsskäl medgivit utbetalning av ersättningar till skadade personer, ehuru rätten till ersättning preskriberats. Jag tillåter mig härutinnan hänvisa till riksdagens skrivelse 1943: 77 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1943: 23. I denna proposition anförde chefen för socialdepartementet, bland annat, att en på olycksfallsförsäkringslagen grundad fordran enligt stadgad praxis är underkastad preskription men att skäl stundom kunna föreligga att, trots att sådan fordran blivit preskriberad, utgiva ersättning av statsmedel i anledning av olycksfallet.

Med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall finner jag billighetsskäl tala för att Jonsson tillerkännes en livränta av statsmedel i anledning av den skada han genom olycksfallet ådragit sig. Vad avser ersättningsbeloppets storlek synes detsamma i enlighet med försäkringsrådets förslag böra beräknas efter en invaliditetsgrad av 15 % och en årsinkomst av 1 475 kronor, vilket sistnämnda belopp utgjorde grund för den livränta, som utgick åren 1930—32 och då icke var föremål för erinran från Jonssons sida. Livräntan synes böra utgå från och med den 21 mars 1945, d. v. s. den dag, då ansökningen om ersättning i särskild ordning inkommit till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av det Karl Axel Jonsson övergångna olycksfallet må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. för tiden från och med den 21 mars 1945 utbetalas en årlig livränta med belopp, som, därest preskription icke mellankommit, skulle ha utgått jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

2:o.

Fråga om ersättning till Sven Ivar Larsson i anledning av visst olycksfall.

Gällande lagbestämmelser.

I fråga om å förevarande fall tillämpliga lagbestämmelser hänvisas till vad jag anfört under punkten 1:o. Härutöver må framhållas följande. Jämlikt 1 § olycksfallsförsäkringslagen anses såsom olycksfall i arbetet även olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen. Enligt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall till värnpliktig, vilken under militärtjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, blir skadad till följd av olycksfall, utgivas ersättning av allmänna medel enligt i förordningen stadgade grunder (1 §). I 2 § föreskrives, att militärtjänstgöring anses ha varit för handen även under tid, då vederbörande färdats till eller från tjänstgöringen, under förutsättning att färden föranletts av och stått i omedelbart samband antingen med tjänstgöringen eller med permission eller annan ledighet.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Vid ett broarbete i Kamptorp, Skee socken, tillfälligt anställde stenhugaren *Sven Ivar Larsson* beordrades inställa sig till militärtjänstgöring den 30 september 1944. Larsson var under arbetsanställningen tillfälligt bosatt i närheten av arbetsplatsen och hade sitt stadigvarande hemvist i Varp, Skee socken, på ett avstånd från arbetsplatsen av cirka fyra mil. Han brukade under anställningen i Kamptorp varje söndag besöka hemmet. Med anledning av inkallelseordern uppsade han den tillfälliga bostaden från och med den 28 september 1944. Sagda dag begav han sig, sedan han klockan 13 slutat sitt arbete, på cykel mot hemmet. Cirka 2 kilometer från hemmet körde han omkull och bröt vänstra nyckelbenet. Enligt läkarintyg var han därefter fullständigt oförmögen till arbete till och med den 1 januari 1945, då han var återställd utan kvarvarande men.

Sedan anmälan om olycksfallet gjorts hos riksförsäkringsanstalten, vari arbetsgivaren hade sina arbetare försäkrade, fann anstalten genom beslut den 29 november 1944, att ersättning icke kunde tillerkännas Larsson, enär den färd, varunder ifrågavarande olycksfall inträffat, icke kunde anses stå i sådant samband med arbetsanställningen, som förutsattes i olycksfallsförsäkringslagen.

Häröver anförde Larsson besvär hos försäkringsrådet. Enligt utslag den 1 mars 1945 fann rådet ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

Föreliggande framställning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 juni 1945 har Larsson anhållit om ersättning i anledning av olycksfallet.

Yttranden över framställningen.

Försäkringsrådet har från riksförsäkringsanstalten införskaffat utredning angående de förmåner, som skulle hava tillkommit Larsson, därest olycksfalls-

försäkringslagen varit tillämplig på honom vid tidpunkten för olycksfallet. Anstalten, som inhämtat upplysning angående Larssons inkomster under viss tid före olycksfallet, anför följande.

Därest Larsson varit berättigad till ersättning jämlikt olycksfallsförsäkringslagen, skulle anstalten ha tillerkänt honom sjukpenning från och med den 29 september 1944 till och med den 1 januari 1945 med sju kronor för dag, dock att vad beträffar tiden 29 september—6 oktober 1944, då den skadade varit intagen å sjukhus, avdrag å sjukpenningen skulle ha gjorts med 1 krona 25 öre för dag. Sjukpenning skulle alltså hava utgått med tillhoppa 655 kronor. Förutom sjukpenning skulle anstalten ha utgivit ersättning för erforderlig läkar- och sjukhusvård m. m.

Försäkringsrådet förklarar sig icke ha något att erinra mot riks-försäkringsanstaltens beräkning av ersättningen till Larsson enligt bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen samt anför ytterligare.

Larssons ifrågavarande färd synes icke kunna anses såsom sådan färd till militärtjänstgöring, som avses i militärsättningsförordningen, varför ersättning i anledning av olycksfallet med tillämpning av denna förordning icke torde tillkomma Larsson. Därest emellertid billighetsskäl skulle anses tala för att Larsson genom särskild åtgärd beredes ersättning i anledning av olycksfallet, synes ligga närmast till hands, att denna beräknas enligt bestämmelserna i nämnda förordning.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Larssons olycksfall inträffat då han, i anledning av inkallelse till militärtjänstgöring och efter att hava uppsagt sin tillfälliga bostad vid arbetsplatsen, med cykel färdats mot sitt cirka fyra mil från arbetsplatsen belägna hem. Larssons färd har emellertid icke ansetts stå i sådant samband med arbetsanställningen, som förutsattes för att ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen skall kunna tillerkännas honom i anledning av olycksfallet. Ej heller torde färden kunna anses stå i sådant samband med militärinkallelsen, att ersättning kunnat tillerkännas Larsson jämlikt militärsättningsförordningen.

*Departements-
chefen.*

Detta resultat av lagtillämpningen torde icke kunna anses tillfredsställande i förevarande fall. Olycksfallet har nämligen inträffat under ett kort, av militärinkallelsen föranlett avbrott mellan två sysselsättningsperioder, under vilka olycksfallsersättning kunnat utgå. Jag förordar därför, att ersättning av statsmedel tillerkännes Larsson i anledning av olycksfallet. Även om den färd, varunder olycksfallet inträffat, ytterst föranletts av militärinkallelsen, finner jag, att färden har ett närmare faktiskt samband med den civila anställningen än med militärtjänstgöringen och att därför ersättningen bör bestämmas enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av det Sven Ivar Larsson övergångna olycksfallet må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanlaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. utbetalas er-

sättning med belopp, som skulle ha utgått, därest lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete varit tillämplig å olycksfallet.

3:o.

**Fråga om ersättning till Johan Erik Legrell i anledning av yrkes-
sjukdom (silikos).**

Gällande lagbestämmelser.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930. Enligt 1 § skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen. Genom lagändring den 12 september 1930 upptogs bland de uppräknade ämnena även stendamm, varigenom lagen erhöll tillämplighet å den genom stendamm framkallade yrkessjukdomen silikos. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 1931, men jämlikt övergångsbestämmelserna skulle den icke äga tillämpning i fråga om sådan av stendamm framkallad yrkessjukdom, som yppats före nämnda dag, och ej heller beträffande dylik yrkessjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.

Såsom förutsättning för ersättningsrätt för silikos gäller vidare enligt 3 § i lagen (enligt paragrafens lydelse efter lagändring den 26 juni 1936), att arbetaren inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen.

**Av riksdagen lämnade bemyndiganden
att utbetala ersättningar enligt yrkes-
sjukdomsförsäkringslagen.**

Efter förslag av Kungl. Maj:t (propositionen nr 179) medgav 1937 års riksdag, att ersättning av statsmedel finge utbetalas åt fyra av silikos drabbade arbetare, å vilka lagens bestämmelser icke vore tillämpliga på grund av att sjukdomen yppats vid röntgenundersökning, som på anmodan av deras arbetsgivare företagits ett fåtal dagar före den 1 januari 1931. 1939 års riksdag beviljade i anledning av förslag i proposition nr 121 ersättning av statsmedel åt en person i anledning av silikos, som ansetts yppad vid läkarundersökning redan 1927, ehuru varken den sjuke själv eller den undersökande läkaren vid denna tidpunkt ägt kännedom om sjukdomens beskaffenhet. 1945 års riksdag har på förslag av Kungl. Maj:t (propositionen nr 173, punkterna 3 och 4) medgivit ersättningar till två av silikos drabbade arbetare. Den ene av dessa, Gideon Pettersson, hade under åren från 1910 till någotdera av 1917 eller 1918 men icke därefter arbetat inom för sjukdomen farligt arbete. Förekomsten av silikos hade yppats först vid läkarundersökning år 1944, var-

för ersättning för yrkessjukdomen enligt gällande bestämmelser icke kunnat utbetalas.

Vidare har 1939 års riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att av statsmedel utbetala ersättning för vissa fall av silikos, å vilka lagens bestämmelser icke äro tillämpliga på grund av vissa övergångsbestämmelser till ändringar i 3 och 7 §§ yrkessjukdomsförsäkringslagen, vilka genomförts genom lag den 26 juni 1936.

Framställning om ersättning.

Med skrivelse den 14 augusti 1945 har *riksförsäkringsanstalten* överlämnat en ansökan av avsynaren *Johan Erik Legrell* i Hallstahammar om ersättning av statsmedel i anledning av silikos. Legrell är anställd hos bultfabriksaktiebolaget i Hallstahammar, vars arbetare äro försäkrade i arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Beträffande de med förevarande sjukdomsfall sammanhängande omständigheterna anför anstalten i sin skrivelse följande.

Av försäkringsbolagets handlingar framgår, bland annat, att Legrell, som är född den 23 maj 1890, under tiden 8 mars 1914—1 maj 1918 samt 8 februari 1923—30 november 1930 varit sysselsatt hos nämnda bolag såsom skrotare i gjuteriet. Under tiden 2 maj 1918—7 februari 1923 har han sysslats med byggnads- och andra utarbeten för olika uppdragsgivares räkning. Allt sedan den 30 november 1930 har Legrell — med undantag för tiden 1 december 1930—31 mars 1931, då han enligt vad särskild utredning givit vid handen var arbetsoförmögen på grund av andra åkommor än silikos — varit sysselsatt hos bolaget med avsynings- och lagerarbeten. Vid en år 1944 företagen skärmbildsundersökning av bolagets arbetare konstaterades hos Legrell lungförändringar, tydande på silikos, och av senare verkställd röntgenundersökning framgick, att Legrell led av silikos, stadium II—III. Genom beslut den 13 mars 1945 meddelade försäkringsbolaget, att Legrells ifrågavarande sjukdom yppats tidigast år 1944 och att han icke sedan år 1930 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen. Jämlikt lagen den 12 september 1930 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar skulle ersättning på grund av yrkessjukdomen stendammslunga icke utgå, om ej arbetaren efter den 31 december 1930 varit sysselsatt i arbete av nyssnämnda slag. Med anledning härav hade försäkringsbolaget funnit ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen icke kunna tillerkännas Legrell från bolaget.

Enligt vad riks-försäkringsanstalten under hand inhämtat, har försäkringsbolagets beslut icke varit föremål för försäkringsrådets prövning.

I fråga om tiden för Legrells sysselsättning i farligt arbete samt beträffande tidpunkten för silikosens yppande anför riks-försäkringsanstalten följande.

Riks-försäkringsanstalten, som funnit Legrells arbete såsom skrotare vara att anse såsom farligt arbete, ansluter sig för sin del till försäkringsbolagets uppfattning, att Legrell, som upphörde med detta arbete den 30 november 1930, icke efter 1931 års ingång varit sysselsatt i farligt arbete. Legrells sjukdom måste anses vara yppad vid förutberörda skärmbildsundersökning, som ägde rum någon av dagarna 5—6 juni 1944.

Riksförsäkringsanstalten har verkställt utredning för utrönande av storleken av den ersättning, som skulle ha utgått, därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig på Legrell. Därvid har docenten Torsten Bruce, Stockholm, efter undersökning av Legrell, i utlåtande den 18 juli 1945 anfört i huvudsak följande.

Legrell lider av silikos stadium II—III. Hjärtundersökning har visat förekomsten av vissa hjärtbesvär. Dessutom föreligger en allmän fetma (Legrell vägde 89 kilogram och har en längd av 165 centimeter). Dessa orsaker samverka till att Legrells förmåga att utföra kroppsarbete är väsentligt nedsatt. Han kan endast utföra lindrigt sådant arbete. I trappa kan han icke förflytta sig i snabb takt. I långsam takt erhåller han en väsentligt stegrad andfäddhet med en betydligt väsende andningstyp. Den utan tvekan betydelsefullaste faktorn är lungsjukdomen. Den nedsättning av arbetsförmågan, som kan tillskrivas denna, synes uppgå till minst 50 %, dock för närvarande i varje fall icke mer än $66\frac{2}{3}$ %. Man har anledning tro, att yrkessjukdomen kommer att fortskrida och således framdeles leda till än högre invaliditet.

Under återopande av Bruces intyg anför riksförsäkringsanstalten följande.

Riksförsäkringsanstalten har härjämte införskaffat upplysningar angående Legrells arbetsförmåga och inkomst av arbete, varvid meddelats, att han efter den 30 november 1930 sysselsatts såsom avsynare och lagerarbetare hos bultfabriksaktiebolaget i Hallstahammar med en inkomst för närvarande av omkring 12 kronor om dagen. Med hänsyn till vad sålunda blivit utrett skulle, därest försäkring varit gällande i anstalten, livränta i anledning av yrkessjukdomen — såsom av handlingarna framgår lider Legrell dessutom av andra åkommor — ha tillerkänts honom tills vidare för tiden 6 juni 1944—5 juni 1946 med 575 kronor för år räknat, därvid yrkessjukdomen ansetts medföra nedsättning av hans arbetsförmåga med 25 % och den årliga arbetsförtjänsten beräknats till 3 450 kronor. Frågan om ersättning åt Legrell för tiden efter den 5 juni 1946 skulle ha blivit beroende på förnyad läkarundersökning jämte utredning om hans dåvarande sysselsättning och inkomst av arbete.

Beträffande Legrells personliga och ekonomiska förhållanden i övrigt utvisa handlingarna i ärendet följande. Legrells hustru, född år 1900, har icke förvärvsarbete. Makarna Legrell ha tre barn, en dotter, som är kontorist vid bultfabriksaktiebolaget i Hallstahammar, en son, som studerar vid tekniska fackskolan i Västerås, och en minderårig dotter. Barnen kunna enligt uppgift icke bidra till föräldrarnas uppehälle. Legrell äger en till 8 000 kronor taxerad fastighet, varå skulderna belöpa sig till 6 500 kronor. Utöver vad tidigare angivits i fråga om Legrells kroppstillstånd må här ytterligare upplysas, att Legrell år 1932 vårdats å sjukhus för ischias och ledgångsreumatism. Legrell uppger, att han fortfarande har känning av dessa sjukdomar, så snart minsta tecken till förkylning inträder. Legrells överförande från skrotningsarbete till avsynings- och lagerarbete har tydligen föranletts av sistnämnda sjukdomar och icke av besvär i anledning av silikosen.

Riksförsäkringsanstalten finner, med hänsyn till föreliggande omständigheter, vissa billighetsskäl tala för att Legrell — i likhet med vad som tidigare förekommit — i anledning av sin yrkessjukdom beredes ersättning av statsmedel enligt de av anstalten angivna grunderna.

Yttrande.

Försäkringsrådet biträder det av riksförsäkringsanstalten avgivna förslaget till ersättning åt Legrell och åberopar ett från rådets medicinskt sakkunnige, docenten Alf Westergren, införskaffat utlåtande, vilket utmynnar i följande uttalande.

Om Legrell förutsattes vara fullt frisk, med undantag för silikosen, torde denna icke påverka arbetsförmågan med mer än 25 %. Med hänsyn till de icke oväsentliga lungförändringarna torde dock hans reella besvär vara större, dock ej överstigande 50 %. Om hel arbetsförmåga skulle ha förelegat, kan ersättning för silikos dock med hänsyn till hjärtsjukdomen ej räknas högre än till 75 %. Den försämring av arbetsinkomsten, som sammanhänger med av annan sjukdom än silikos föranledd överflyttning till nytt arbete år 1930, kan eventuellt anses tala för en lägre sats än 50 %, närmast då 25 %.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Legrell under tiden 8 mars 1914—1 maj 1918 samt 8 februari 1923—30 november 1930 varit sysselsatt i verksamhet, där fara för silikos föreligger. Sedan han för andra sjukdomar än silikos åtnjutit ledighet från och med den 1 december 1930 till och med den 31 mars 1931, har han på grund av ischias och ledgångsreumatism överflyttats till verksamhet, där fara för silikos icke förelegat. Vid läkarundersökning någon av dagarna den 5 eller 6 juni 1944 har silikos yppats, vilken efter ytterligare läkarundersökning fastställts befinna sig i stadium II—III. Då Legrell icke efter 1931 års ingång sysselsatts i för silikos farligt arbete, har vederbörande försäkringsbolag funnit sig icke kunna tillerkänna Legrell ersättning för sjukdomen.

*Departements-
chefen.*

Även om av utredningen i ärendet synes framgå, att Legrells ekonomiska ställning för närvarande icke kan betecknas såsom särskilt otillfredsställande, finner jag likväl billighetsskäl tala för att Legrell erhåller ersättning av statsmedel för yrkessjukdomen motsvarande vad som skulle hava utgått om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig å hans fall. De av riksförsäkringsanstalten angivna grunderna för beräkandet av livränta åt Legrell anser jag mig kunna godtaga. Livräntan synes dock icke böra utgå för tid före den 17 maj 1945, vilken dag ansökningen om ersättning i särskild ordning inkommit till riksförsäkringsanstalten.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av den yrkessjukdom som Johan Erik Legrell ådragit sig må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. för tiden från och med den 17 maj 1945 utbetalas ersättning med belopp, som skulle ha utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet.

4:o.

Fråga om ersättning till Oskar Teodor Emanuel Magnusson i anledning av yrkessjukdom (silikos).**Gällande lagbestämmelser m. m.**

I fråga om gällande lagbestämmelser och tidigare fall, då ersättning av statsmedel beviljats, hänvisas till vad jag anfört under punkten 3:o.

Framställning om ersättning.

I skrivelse den 5 februari 1945 har maskinisten *Oskar Teodor Emanuel Magnusson* uppgivit, att han lede av yrkessjukdomen silikos men att han icke kunnat erhålla ersättning härför jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Magnusson har anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda honom livränta eller ersättning i någon form i anledning av sjukdomen.

Verkställd utredning och avgivna yttranden över framställningen.

Yttranden i ärendet ha avgivits av riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet och statskontoret.

I sitt yttrande behandlar *riksförsäkringsanstalten* till en början de med ifrågavarande sjukdomsfall närmare sammanhängande omständigheterna och anför härom följande.

Av ansökningshandlingarna framgår, att Magnusson varit anställd hos aktiebolaget Gustavsbergs fabriker, Gustavsberg, vars arbetare äro försäkrade för olycksfall i arbete och sålunda även för vissa yrkessjukdomar i arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag.

Av från detta försäkringsbolag införskaffade handlingar har riksförsäkringsanstalten inhämtat, bland annat, att Magnusson, som är född den 8 november 1884, innehaft ifrågavarande anställning sedan år 1897. Under sin anställning har han till år 1920 arbetat i porslinsverkstäderna och därefter varit sysselsatt såsom maskinskötare, vilken sistnämnda sysselsättning han alltjämt innehade då anmälan om yrkessjukdom i november 1944 inkom till försäkringsbolaget. Röntgenfotografering av Magnussons lungor hade ägt rum första gången den 1 november 1934 vid en av legitimerade läkaren Torsten Bruce, Stockholm, på uppdrag av svenska nationalföreningen mot tuberkulos verkställd undersökning av arbetare vid porslinsfabriken. Av undersökningen hade framgått, att Magnusson led av silikos i stadium III. Förnyade liknande undersökningar hade av doktor Bruce företagits dels i november 1939, därvid Magnussons sjukdom befanns ha progredierat, dels år 1944, då ytterligare progress konstaterades. Förutom vid nämnda undersökningar uppgives Magnusson ha undergått röntgenfotografering å Serafimerlasarettet i februari 1937 och i juni 1938. Genom beslut den 9 december 1944 meddelade försäkringsbolaget Magnusson, att hans sjukdom måste anses yppad år 1934 och att han senast år 1920 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna varit utsatta för inverkan av den art, som framkallade sjukdomen i fråga. Då Magnusson icke efter ikraftträdandet av lagen den 12 september 1930 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen

stendammslunga, hade bolaget funnit, att någon ersättning enligt nämnda lag icke kunde tillerkännas honom.

Enligt vad riksförsäkringsanstalten under hand inhämtat, har försäkringsbolagets beslut icke varit föremål för försäkringsrådets prövning.

Vad angår motiveringen till försäkringsbolagets avslagsbeslut gör riksförsäkringsanstalten följande uttalande.

Av utredning, som anstalten verkställt, samt av handlingarna i ärendet har anstalten funnit framgå, att Magnussons yrkessjukdom måste anses yppad den 1 november 1934, då sjukdomen vid röntgenundersökning först konstaterades. Underrättelse om resultatet av denna undersökning synes ha inkommit till försäkringsbolaget i slutet av samma år. Beträffande arten av Magnussons arbete såsom maskinskötare — hans arbete i porslinsverkstäderna är utan tvekan att anse såsom farligt arbete — har framgått, att arbetet utförts i lokal, som är belägen utanför porslinsverkstäderna och på så stort avstånd från dessa att man kan utesluta, att han därunder varit utsatt för inverkan av stendamm. Riksförsäkringsanstalten ansluter sig därför för sin del till försäkringsbolagets uppfattning, att Magnusson efter 1931 års ingång icke varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har inhämtat utlåtande av docenten Torsten Bruce i dennes egenskap av biträdande läkare hos anstalten. Av utlåtandet framgår i huvudsak följande.

Då Magnusson första gången — hösten 1934 — undersöktes av Bruce, företedde han silikos stadium III. Magnusson hade emellertid då angivit, att han kände sig fullt frisk, och Bruce hade vid noggrann prövning av lungfunktionen icke kunnat finna denna vara i nämnvärd grad nedsatt. Bruce ansåge, att om yrkessjukdomsförsäkringslagen haft tillämpning å fallet, man vid detta tillfälle icke kunnat fastslå en nedsättning av arbetsförmågan med 10 %. Vid undersökningen 1939 hade emellertid sjukdomen progredierat. Skrupningen i lungorna hade ökat och Magnusson företedde tydligt stegrad benägenhet för andfåddhet. Under åren efter 1939 hade de av silikosen orsakade andningssvårigheterna successivt ökat. Det vore icke möjligt att angiva, hur en livräntesats med hänsyn till den gradvisa förändringen bort öka. För åren fram till arbetsavbrottet borde det därför vara lämpligast med en »utjämnad livränta», d. v. s. en livränta, som under första tiden mer än väl täckte nedsättningen i arbetsförmågan, medan arbetsnedsättningen under sista delen av den tid, livräntan löpte, vore förhållandevis högre än vad livräntesatsen angäve. Vid undersökning hösten 1944 hade sjukdomen ytterligare fortskridit, men Magnusson hade, tack vare seghet och energi, kunnat uppehålla arbetet till och med den 11 december 1944. Därest hänsyn toges enbart till den medicinska bedömningen, ansåge Bruce livränta böra utgå efter en invaliditetsgrad av 50 % under tiden den 29 november 1939 — den 11 december 1944 och efter hel invaliditet under tiden därefter.

I sitt yttrande har riksförsäkringsanstalten — efter att ha tagit del av vad Bruce sålunda anfört och sedan upplysningar införskaffats rörande Magnussons arbetsförmåga och inkomst av arbete — anfört följande.

Utredningen har givit vid handen, att — därest försäkring varit gällande i anstalten — livränta skulle ha tillerkänts Magnusson för tiden från och med den 29 november 1939 till och med den 11 december 1944 med 300 kronor för år räknat efter en uppskattad invaliditetsgrad av 15 % och för tiden från och med den 12 december 1944 med 2 000 kronor för år efter en

invaliditetsgrad av 100 % att utgå under Magnussons återstående livstid. Den årliga arbetsförtjänsten har därvid beräknats överstiga 3 000 kronor. Å sistnämnda livränta skulle ha utgått dyrtidstillägg med 20 % under åren 1944 och 1945. Förutom livräntan skulle ersättning ha utgivits för erforderlig läkarvård m. m.

Riksförsäkringsanstalten upplyser, att anstalten beträffande Magnussons familjeförhållanden och ekonomiska omständigheter inhämtat följande. Magnusson vore gift. Hustrun, som vore född 1888, hade icke haft förvärvsarbete, fränsett en tillfällig anställning under år 1944. Hon vore för närvarande på grund av sjukdom mindre arbetsför. Makarna hade tre barn, vilka icke torde kunna bidra till föräldrarnas uppehälle. Makarna, som hade sparmedel till ett belopp av 4 000 kronor, uppbure sedan den 1 januari 1945 folkpension med 360 kronor om året jämte dyrtidstillägg och provisorisk förstärkning. Magnusson erhöle bidrag från sjukkasse med tre kronor om dagen från och med den 15 december 1944 under högst två år.

Riksförsäkringsanstalten finner, med hänsyn till föreliggande omständigheter, billighetsskäl tala för att åtgärder vidtagas för att Magnusson — i likhet med vad som tidigare förekommit — i anledning av yrkessjukdomen erhåller ersättning av statsmedel. Därest ersättning skulle beviljas, föreslår anstalten, att densamma tillerkännes Magnusson från och med den 12 december 1944, d. v. s. den dag, då Magnusson på grund av sjukdomen avbrutit arbetet. Anstalten föreslår vidare, att från ersättning, som kan komma att tillerkännas Magnusson för tid, varunder vederbörlig minskning av till makarna Magnusson från folkpensioneringen utgående förmåner icke ägt rum, bör avdragas ett belopp, som svarar mot ifrågasvarande minskning.

Försäkringsrådet finner i likhet med riksförsäkringsanstalten billighetsskäl tala för att Magnusson erhåller ersättning av statsmedel från och med den 12 december 1944. Rådet har icke någon erinran att framställa mot att ersättningen bestämmes efter en invaliditetsgrad av 100 % och en årsinkomst av 3 000 kronor. Ej heller har rådet något att erinra mot att ersättningen med hänsyn till utgående pensionsförmåner minskas på sätt riksförsäkringsanstalten föreslagit. Emellertid anser rådet avdrag därjämte böra göras för den ersättning Magnusson enligt uppgift tillerkänts och kan komma att tillerkännas från erkänd sjukkasse. Härutinnan erinrar rådet om bestämmelserna i 31 § andra stycket förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassar, däri stadgas, att sjukpenning, därest den sjuke åtnjuter ersättning jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen, må utgivas med högst det belopp för dag räknat, varmed den sjukpenning den sjuke tillförsäkrat sig från kassan överstiger den ersättning för dag räknat, vartill han sålunda är berättigad.

Statskontoret biträder försäkringsrådets uppfattning men ifrågasätter om ersättning bör utgå för tid före framställningens ingivande.

Departements-
chefen.

Utredningen i förevarande ärende ger vid handen, att Magnusson under åren 1897—1920 varit sysselsatt i sådant arbete, där fara förelegat för silikos. Efter år 1920 har han icke varit sysselsatt i dylikt farligt arbete. Förekomsten av silikos yppades vid röntgenundersökning 1934, därvid dock den av sjuk-

domen förorsakade nedsättningen i arbetsförmågan icke ansetts kunna uppskattas till 10 %. Gradvis har därefter silikosen utvecklats så, att Magnusson från och med den 12 december 1944 varit helt arbetsoförmögen. Försäkringsbolaget har, då Magnusson icke efter utgången av år 1930 varit sysselsatt i för sjukdomen farlig verksamhet, icke kunnat tillerkänna honom ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen.

I likhet med remissmyndigheterna anser jag billighetsskäl tala för att Magnusson erhåller viss ersättning av statsmedel för den yrkessjukdom, han ådragit sig. I fråga om såväl den tidpunkt från vilken ersättningen bör utgå som grunden för dess beräkande ansluter jag mig till vad försäkringsmyndigheterna anfört. Förslaget om jämkning med hänsyn till makarna Magnusson tillerkänd folkpension, ett förfarande som tidigare tillämpats i liknande fall, synes böra beaktas. Därjämte torde av försäkringsrådet ifrågasatt minskning av ersättningsbeloppet med hänsyn till ersättning, som tillerkänts eller kan komma att tillerkännas Magnusson från erkänd sjukkasse, böra äga rum. I berörda avseenden bör Magnusson givetvis icke komma i ett bättre läge än om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig å honom.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av den yrkessjukdom som Oskar Teodor Emanuel Magnusson ådragit sig må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. för tiden från och med den 12 december 1944 utbetalas ersättning med belopp, som skulle ha utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet.

5:o.

Fråga om ersättning till Karl Axel Karlsson i anledning av yrkessjukdom (silikos).

Gällande lagbestämmelser m. m.

I fråga om gällande lagbestämmelser och tidigare fall, då ersättning av statsmedel beviljats, hänvisas till vad härom anförts under punkten 3:o.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Förre gruvarbetaren *Karl Axel Karlsson*, som är född 1888, var under tiden från år 1912 och intill den 15 augusti 1945 anställd vid Riddarhytte aktiebolag. Under åren 1916—1922 arbetade han såsom borrhare i bolagets gruva i Riddarhyttan, därvid torrborrning förekommit, vilket anses utgöra för silikos farligt arbete. Under tiden 1923—den 27 januari 1944 var han sysselsatt såsom gruvbyggare under jord. Efter sistnämnda dag arbetade han ovan jord i olika sysselsättningar, dock med undantag dels för tre veckor

vid årsskiftet 1944—45, då han åter arbetade under jord, och dels för en sjukperiod den 8 januari—den 19 mars 1945. Sedan den 15 augusti 1945 är han helt arbetsoförmögen på grund av silikos.

Den 13 april 1944 inkom till riksförsäkringsanstalten, däri bolagets arbetare alltsedan ikraftträdandet av yrkessjukdomsförsäkringslagen varit försäkrade, utlåtande över resultatet av en den 19 januari 1944 verkställd lung-röntgenundersökning av Karlsson, enligt vilket utlåtande undersökningen utvisat förekomsten av silikos. En av anstalten företagen undersökning av Karlssons arbetsförhållanden efter 1922 gav vid handen, att i hans sysselsättningar efter detta år icke ingått borrhningsarbete. Bolaget framhöll dock, att ingen plats i gruvan kunde anses dammfri, och att Karlsson ofta måst utföra byggnadsarbete strax efter skjutningarna, då luften i arbetsrummen troligen vore i viss grad bemängd med stendamm. Riksförsäkringsanstalten ansåg emellertid, att Karlssons arbete, enär expositionen för damm efter skjutning — varvid för övrigt relativt ofarligt damm utvecklades — i förhållande till hela arbetstiden måste vara obetydlig, icke vore att betrakta såsom farligt. Genom beslut den 22 december 1944 fann riksförsäkringsanstalten därför att, enär yrkessjukdomsförsäkringslagen icke vore tillämplig i fråga om av stendamm framkallad yrkessjukdom, därest arbetaren icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreläge för sjukdomen, ersättning icke kunde utgå till Karlsson jämlikt sagda lag.

Karlsson anförde besvär hos försäkringsrådet, som genom riksförsäkringsanstalten införskaffade viss ytterligare utredning i ärendet. Härvid upplystes, att Karlsson under gruvbyggnadsarbetet utfört borrhning under enahanda betingelser som vid övriga i gruvdriften förekommande borrhningsarbeten. Borrhningen hade för Karlssons del försiggått periodvis under någon eller några veckor i taget och därvid upptagit åtminstone 2—3 timmar varje dag. Då vatten icke funnits framdraget till borrhningsstället under byggnadsstadiet, hade borrhningsarbetet skett i form av torrborrhning. Enligt riksförsäkringsanstaltens åsikt vore emellertid ifrågavarande borrhningsarbete av så ringa omfattning, att den uppkomna dammkoncentrationen saknade betydelse ur silikossynpunkt. Genom utslag den 20 mars 1945 fann försäkringsrådet ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

Föreliggande framställning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 augusti 1945 har Karlsson hemställt om ersättning enligt i yrkessjukdomsförsäkringslagen stadgade grunder.

Ytterligare utredning i ärendet och yttranden över framställningen.

Ytterligare utredning i ärendet har företagits av riksförsäkringsanstalten, som tillika med försäkringsrådet avgivit yttrande över framställningen.

På föranstaltande av riksförsäkringsanstalten har Karlsson under tiden 11—13 oktober 1945 varit intagen å S:t Görans sjukhus i Stockholm, där han undersökts av docenten Torsten Bruce, vilken i utlåtande den 14 oktober 1945 anført i huvudsak följande.

Karlsson lider av silikos stadium II jämte lungtuberkulos, således av siliko-tuberkulos, vilket sjukdomskomplex i sin helhet måste accepteras såsom yrkessjukdom. Tuberkuloskomponenten torde ha tillkommit under år 1945. Från arbetsavbrottet den 15 augusti 1945 är Karlsson till följd av sin lungsjukdom för framtiden oförmögen till arbete. Redan dessförinnan förelåg emellertid en viss nedsättning av arbetsförmågan. Att i efterhand ange graden kan vara svårt. Sjukdomsperioden 6 januari—21 mars 1945 synes böra sättas i sådant samband med yrkessjukdomen, att ersättning för denna tid kan ifrågakomma.

Riksförsäkringsanstalten anför följande.

Karlssons yrkessjukdom synes hava yppats den 19 januari 1944. Med hänsyn härtill och då jämlikt 3 § yrkessjukdomsförsäkringslagen ersättning i anledning av silikos icke skall utgå, med mindre arbetaren inom tio år före dagen för yppandet varit sysselsatt med arbete i härför farlig verksamhet, kan ersättning i vanlig ordning icke tillerkännas Karlsson, oavsett det förhållandet, att han icke arbetat i farlig verksamhet efter den 1 januari 1931.

Av verkställd utredning har framgått, att Karlsson, som tidigare arbetat såsom gruvbyggare under jord med en dagsförtjänst av omkring 13 kronor, den 28 januari 1944, efter det han befunnits lida av silikos, erhållit annat arbete, huvudsakligen förlagt ovan jord, och på grund därav erhållit en till omkring 10 kronor 50 öre minskad dagsförtjänst. Vid prövning av frågan om den ersättning, som i anledning av Karlssons yrkessjukdom skolat — under förutsättning att yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig — utgivas jämlikt nämnda lag har riksförsäkringsanstalten funnit yrkessjukdomen ha förorsakat nedsättning av arbetsförmågan med 25 % från dagen för sjukdomens yppande till den 15 augusti 1945, med undantag för tiden 8 januari—19 mars 1945, varunder sjukdomen bör anses ha förorsakat förlust av arbetsförmågan, samt från och med den 15 augusti 1945 ha medfört för framtiden bestående förlust av arbetsförmågan. På grund härav skulle Karlsson, vilkens arbetsförtjänst under ett år, räknat tillbaka från dagen för sjukdomens yppande, skulle ha beräknats till 3 900 kronor, ha varit berättigad tills *dels* livränta med sexhundrafemtio kronor för år räknat för tiden 20 januari 1944—14 augusti 1945, med undantag för tiden 8 januari—19 mars 1945, för vilken sjukpenning med 7 kronor för dag i stället skulle utgått, *dels ock* livränta med tvåtusensexhundra kronor för år räknat från och med den 15 augusti 1945 för Karlssons återstående livstid. För dagarna den 11—13 oktober 1945, varunder Karlsson varit intagen å sjukhus, har anstalten till Karlsson utgivit sjukpenning med sju kronor för dag med avdrag av en krona 25 öre för dag till täckande av kostnaden för vården. Vid utbetalning av livränta till Karlsson skulle på grund härav från den på nyssnämnda dagar belöpande livräntan avdrag ha verkställts med fem kronor 75 öre för dag. I fråga om Karlssons familjeförhållanden och ekonomiska ställning, framgår av införskaffade upplysningar, att Karlsson är gift och har två vuxna döttrar, att han icke har andra tillgångar än sparmedel till ett belopp av omkring 200 kronor samt att han icke har några skulder. Under tiden 10 januari—19 mars 1945 samt alltsedan den 18 augusti 1945 har han uppburit understöd från erkänd sjuk-kassa i form av sjukpenning med 4 kronor om dagen. Han har hittills icke ansökt om folkpension.

Riksförsäkringsanstalten finner sig med hänsyn till föreliggande omständigheter böra tillstyrka, att Karlsson tillerkännes ersättning jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Anstalten föreslår dock att från vad sålunda kan komma att tillerkännas Karlsson avdrag sker med ett belopp,

motsvarande vad Karlsson uppburit från sjukkassan. För det fall att Karlsson, innan beslut i anledning av förevarande ansökan föreligger, skulle beviljas folkpension, torde från ersättning, som kan komma att tillerkännas honom för yrkessjukdomen, jämväl böra avdragas det belopp, varmed pensionsförmanerna skulle ha minskats, om sådant beslut varit känt, då pensionen beviljades.

Försäkringsrådet har inhämtat utlåtande från sin medicinskt sakkunnige, docenten Alf Westergren, vilken i huvudsak anför följande.

Karlssons hälsotillstånd har undergått en anmärkningsvärt hastig försämring, i det att under år 1945 en högersidig tuberkulosprocess, som nått och jämt kan spåras på röntgenbild den 19 januari 1944, i hög grad progredierat. Det kan ifrågasättas i vad mån silikos här verkligen är av betydelse. Med hänsyn till expositionsomöjligheter före år 1923 synes mig dock fortfarande silikosdiagnosen acceptabel. Härmed bör hela sjukdomstillståndet från ersättningssynpunkt uppfattas som silikos. — Beträffande livräntesatsen har jag ingen annan erinran mot riks-försäkringsanstaltens förslag än att högre sats än 25 % kan anses befogad för tiden 20 mars—14 augusti 1945, då tuberkulosprocessen måste antagas varit under utveckling. För denna tid synes livräntesatsen böra beräknas så hög som möjligt med hänsyn till arbetsförtjänsten.

Försäkringsrådet biträder riks-försäkringsanstaltens förslag i fråga om ersättning åt Karlsson, därvid rådet framhåller, att av anstalten föreslaget avdrag i fråga om sjukkasseersättning borde omfatta jämväl Karlsson i framtiden tillerkänd dylik ersättning.

Departements-
chefen.

Av vad tidigare anförts framgår, att Karlsson under åren 1916—1922 varit sysselsatt i verksamhet, där fara för silikos förelegat. Sedan sistnämnda år har han icke med säkerhet varit sysselsatt med dylikt arbete. Den 19 januari 1944 yppades silikos hos Karlsson. Han har emellertid icke kunnat erhålla ersättning i vanlig ordning jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen, enär han ansetts icke ha efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i farlig verksamhet.

I likhet med riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet anser jag likväl, att ersättning av statsmedel bör beredas Karlsson såsom om nämnda lag varit tillämplig. Ersättningen bör enligt av remissmyndigheterna angivna grunder utgå från och med den dag, då Karlsson på grund av yrkessjukdomen nödgats byta arbete och därför fått sin arbetsförtjänst nedsatt, eller den 28 januari 1944. Med hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av den yrkessjukdom som Karl Axel Karlsson ådragit sig må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. för tiden från och med den 28 januari 1944 utbetalas ersättning med belopp, som skulle ha utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet.

6:o.

Fraga om ersättning till Axel Gottfrid Ramberg i anledning av yrkessjukdom (silikos).

Gällande lagbestämmelser m. m.

Beträffande gällande lagbestämmelser och tidigare fall, då ersättning av statsmedel beviljats, får jag hänvisa till vad jag anfört under punkten 3:o.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Gruvarbetaren *Axel Gottfrid Ramberg*, som är född 1892 och sedan år 1908 anställd vid Ridderhytte aktieföretag, arbetade under åren 1912—1927 såsom borrhare i företagets gruva. Härvid har torrborrning förekommit, vilket anses utgöra för silikos farligt arbete. Under åren 1928—1943 avsåg Rambergs arbete reparationer och pumpkörning under jord.

Den 13 april 1944 inkom till riksförsäkringsanstalten, där företagets arbetare alltsedan ikraftträdandet av yrkessjukdomsförsäkringslagen varit försäkrade, utlåtande över resultatet av en den 3 november 1943 verkställd röntgenundersökning av Ramberg, enligt vilket utlåtande undersökningen utvisat silikos, stadium II—III. En undersökning av Rambergs arbetsförhållanden efter 1927 gav vid handen, att i hans sysselsättning efter detta år icke ingått borrhansarbete. Företaget framhöll dock, att ingen plats i gruvan kunde anses dammfri, och att Ramberg vid enstaka tillfällen för sitt arbete måst begiva sig till orter, där borrhansarbete nyss ägt rum. Riksförsäkringsanstalten ansåg emellertid den exposition för damm, för vilken Ramberg sålunda varit utsatt, sakna praktisk betydelse. Genom beslut den 2 oktober 1944 fann anstalten, att, när yrkessjukdomsförsäkringslagen icke vore tillämplig i fråga om av stendamm framkallad yrkessjukdom, därest arbetaren icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreläge för sjukdomen, ersättning icke kunde utgå till Ramberg jämlikt sagda lag.

Försäkringsrådet, där Ramberg anförde besvär, fann genom utslag den 28 mars 1945 ej skäl göra ändring i överklagade beslutet.

Föreliggande framställning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 augusti 1945 har Ramberg hemställt om ersättning enligt i yrkessjukdomsförsäkringslagen stadgade grunder.

Ytterligare utredning i ärendet och yttranden över framställningen.

Av vidare utredning i ärendet framgår, att de första symptomen på Rambergs sjukdom framträdde under hösten 1942 i form av hosta och andfåddhet. För dessa besvär sökte Ramberg läkarvård första gången den 8 januari 1943. Resultatet av denna undersökning ledde till röntgenundersökningen den 3 november 1943. Sedan den 1 januari 1944 har Ramberg varit sysselsatt med reparationsarbeten ovan jord.

Genom riks försäkringsanstaltens försorg har Ramberg under tiden 8—10 oktober 1945 varit intagen å S:t Görans sjukhus i Stockholm, där han undersökts av docenten Torsten Bruce, vilken i utlåtande den 14 oktober 1945 yttrat i huvudsak följande.

Ramberg lider av silikos stadium II—III. Sjukdomen synes böra anses yppad vid läkarundersökningen den 8 januari 1943. Visserligen togs röntgen icke förrän några månader senare, men de symptom, han redan i januari företedde, få anses utgöra tecken på silikos. Sedan silikosen i november 1943 diagnosticerats, har en viss progress av sjukdomen ägt rum. Man har även framdeles anledning räkna med en försämring av yrkessjukdomen. — Silikosen är den enda påvisbara anledningen till den sjukligt stegrade andnöd, varav Ramberg lider. Denna är betydligt märkbar redan vid medelsvår påfrestning och omöjliggör för Ramberg att utföra varje tyngre arbete. Han kan näppeligen anses kapabel att kontinuerligt sköta annat än lättare kroppsarbete. Att han för närvarande kan rå med sina sysslor förklarar han själv bero på att de äro av lindrig beskaffenhet samt att arbetskamrater välvilligt träda hjälpande emellan. Nedsättningen i arbetsförmågan på grund av silikosen kan för närvarande uppskattas till minst 66 $\frac{2}{3}$ %.

Yttranden i ärendet hava avgivits av riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Riksförsäkringsanstalten, som på grund av vad i ärendet upplysts funnit, att Rambergs yrkessjukdom yppats den 8 januari 1943, yttrar till en början, att med hänsyn härtill någon ersättning icke kunnat utgivas till Ramberg även av det skälet, att han icke varit sysselsatt med farligt arbete inom tio år före sjukdomens yppande. Emellertid hade anstalten företagit utredning i fråga om den ersättning, som skolat utgå till Ramberg, därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig å honom. Anstalten anför härom följande.

För närvarande uppskattar docenten Bruce den av silikosen orsakade nedsättningen av förmågan att utföra kroppsarbete till minst 66 $\frac{2}{3}$ %. Av utredningen har vidare framgått, att Ramberg, som under året före dagen för sjukdomens yppande hade en arbetsförtjänst av 3 856 kronor för omkring 300 arbetsdagar, under åren 1943 och 1944 för motsvarande antal arbetsdagar hade en arbetsförtjänst av 4 354 respektive 4 086 kronor. Under nio månader av år 1945 har Rambergs arbetsförtjänst uppgått till 3 703 kronor. Vid övervägande av frågan om den ersättning, som i anledning av Rambergs yrkessjukdom skolat under nämnda förutsättningar utgivas jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen har riks försäkringsanstalten funnit Ramberg ha varit berättigad till livränta med ett årligt belopp av 1 300 kronor att tills vidare utgå för tiden 8 januari 1943—31 december 1947. Därvid skulle sjukdomen — med hänsyn till bland annat Rambergs förvärsförmåga, sådan den kommit till uttryck i hans arbetsförtjänst — ha uppskattats under nämnda tid medföra en genomsnittlig nedsättning av arbetsförmågan med hälften och Rambergs arbetsförtjänst under ett år, räknat tillbaka från dagen för sjukdomens yppande, beräknats till 3 900 kronor. För dagarna den 8—11 oktober 1945, som åtgått för läkarundersökning och resor i anledning därav, skulle livräntan icke ha utgått, enär till Ramberg för dessa dagar utgivits sjukpenning med belopp, överstigande beloppet av å samma dagar belöpande livränta. Frågan om den livränta, som skulle ha tillerkänts Ramberg efter den 31 december 1947, skulle ha prövats med hänsyn till Rambergs dåvarande arbetsförmåga och av sjukdomen orsakade tillstånd.

I fråga om Rambergs familjeförhållanden och ekonomiska ställning — fortsätter riks försäkringsanstalten — framgår av utredningen, att Ramberg är gift och har två barn, båda vuxna, samt att han icke har några skulder och inga andra tillgångar än sparmedel till ett belopp av 1 000 kronor.

Riks försäkringsanstalten ifrågasätter, med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter, huruvida i förevarande fall sådana billighetsskäl kunna anses föreligga, att ersättning av statsmedel för närvarande skall ifrågakomma. Anstalten finner sig emellertid för sin del icke böra motsätta sig, att Ramberg erhåller ersättning jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Sådan ersättning borde dock, enligt anstaltens förmenande, icke böra ifrågakomma för tid före den 14 augusti 1945, vilken dag hans nu förevarande ansökan inkommit till socialdepartementet. Slutligen föreslår anstalten, att, därest Ramberg, vilken enligt i ärendet lämnad uppgift är medlem av erkänd sjuk-kassa, framdeles skulle komma att tillerkännas understöd från kassan, från Ramberg eventuellt tillerkänd livränta avdrages belopp, motsvarande dylikt understöd.

Försäkringsrådet — som från Riddarhytte aktiebolag erhållit uppgift, att Ramberg förflyttats till sitt nuvarande arbete ovan jord med anledning av silikosen, att Ramberg icke förmådde utföra samtliga de sysslor, som ankomme på en reparatör ovan jord, men att han dock för närvarande arbetade full arbetsdag — anför följande.

Ehuru med hänsyn till vad av bolaget i ärendet blivit upplyst angående Rambergs arbetsförmåga och arbetsinkomst riks försäkringsanstaltens uppskattning av invaliditetsgraden till 50% kan synas hög, biträder rådet anstaltens förslag såväl härutinnan som i övrigt rörande ersättning till Ramberg. Skulle försämring i Rambergs arbetsförmåga inträda, bör däremot svarande förhöjning av ersättningen äga rum.

Handlingarna i ärendet utvisa, att Ramberg under åren 1912 — 1927 varit sysselsatt med arbete, vari risk för silikos förelegat. Efter sistnämnda år har han icke sysslat med dylikt arbete. Förekomsten av silikos har yppats den 8 januari 1943. Rambergs krav på ersättning i vanlig ordning jämlikt yrkessjukdomsförsäkringslagen har emellertid måst avslås, enär han icke efter ingången av år 1931 varit sysselsatt i farligt arbete.

*Departementets
chefen.*

Ehuru Rambergs ekonomiska ställning med hänsyn till hans arbetsför-tjänst alltjämt får anses vara förhållandevis god, finner jag dock i likhet med riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet billighetsskäl tala för att ersättning av statsmedel i anledning av yrkessjukdomen beredes Ramberg i form av en livränta. Denna synes böra utgå enligt av riks försäkringsanstalten beräknade grunder från och med den dag, då Rambergs ifrågavarande framställning om ersättning inkommit till socialdepartementet, eller den 14 augusti 1945. Successiv omprövning i vanlig ordning av grunderna för ersättningsens bestridande torde böra ske.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i anledning av den yrkessjukdom som Axel Gottfrid Ramberg ådragit sig må av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. för tiden från och med den 14 augusti 1945 utbetalas ersättning med belopp, som skulle ha utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1:o—6:o, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Stig Hammar.